

adviesrapport

Natuurtoets recreatieve voorzieningen in de Oostvaardersplassen

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel gebiedsbescherming

Opdrachtgever

Staatsbosbeheer

Status

Definitief

Zuiderzeelaan 53
8017 JV Zwolle

T (038) 423 64 64
E info@ecogroen.nl
I www.ecogroen.nl

Colofon

Titel

Natuurtoets recreatieve voorzieningen in de Oostvaardersplassen

Subtitel

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel gebiedsbescherming

Projectcode	Datum	Status
20-466a	12 augustus 2021	Definitief

Auteur(s)

H. (Harma) Scholten

Modellering & GIS

H. (Harma) Scholten

Tweede lezer

A. (Anton) Alberts

Opdrachtgever

Staatsbosbeheer

©Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Scholten, H. & A. Alberts (2021). Natuurtoets recreatieve voorzieningen in de Oostvaardersplassen. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel gebiedsbescherming. Rapport 20-466a. Ecogroen bv Zwolle.

Inhoud

Samenvatting	5
1. Inleiding	8
1.1 Aanleiding en doelstelling	8
1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkeling	8
1.2.1 Boardwalk	9
1.2.2 Rondje hoofddiep	9
1.2.3 Uitkijktoren de Driehoek	10
1.2.4 Algemene gebruiksregels en planning werkzaamheden	11
1.3 Leeswijzer	11
2. Toetsingskader en methode	12
2.1 Wet natuurbescherming	12
2.2 Onderzoeksmethode	13
2.2.1 Literatuuronderzoek	13
2.2.2 Quicksan veldbezoek	13
2.2.3 Voortoets Natura 2000	13
2.2.4 Toets soortbescherming	13
3. Gebiedsbescherming	15
3.1 Afbakening Natura 2000-gebieden	15
3.1.1 Ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden	15
3.1.2 Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen	16
3.2 Mogelijke effecten	17
3.2.1 Verstoring door geluid, trilling en visuele verstoring	17
3.2.2 Betreding en oppervlakteverlies	18
3.2.3 Hydrologische effecten	18
3.2.4 Verzuring en vermesting	18
3.3 Beoordeling van effecten op broedvogels	18
3.3.1 Effecten als gevolg van betreding en oppervlakteverlies door de aanleg van de Boardwalk	19
3.3.2 Effecten als gevolg van verstoring door het gebruik van de Boardwalk en uitkijktoren	19
3.4 Beoordeling van effecten op niet-broedvogels	20
3.4.1 Effecten als gevolg van verstoring door de aanleg van het Rondje hoofddiep, Uitkijktoren en Boardwalk	21
3.4.2 Effecten als gevolg van verstoring door de het gebruik van het Rondje hoofddiep, Uitkijktoren en Boardwalk	21
4. Soortbescherming	23
4.1 Flora	23
4.2 Zoogdieren	23
4.2.1 Vleermuizen	23
4.2.2 Otter	23
4.2.3 Bever	24
4.2.4 Edelhert	24

4.2.5	Kleine marterachtigen	24
4.2.6	Overige zoogdieren	24
4.3	Vogels	25
4.3.1	Vogels met jaarrond beschermde nesten	25
4.3.2	Overige vogels	25
4.4	Amfibieën	26
4.4.1	Rugstreeppad	26
4.4.2	Overige amfibieën	26
4.5	Reptielen	26
4.5.1	Ringslang	26
4.5.2	Overige reptielen	26
4.6	Overige soortgroepen	27

Geraadpleegde bronnen	28
------------------------------	-----------

Bijlagen

Bijlage 1 - Schetsontwerp uitkijktoren de Driehoek

Samenvatting

Aanleiding, doelstelling en situatie

Staatsbosbeheer wil een aantal recreatieve voorzieningen realiseren in het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. Het gaat om drie projecten: Boardwalk, Rondje hoofddiep en Uitkijktoren de Driehoek. In voorliggende rapportage worden de drie projecten getoetst aan het onderdeel gebiedsbescherming (Natura 2000) van de Wet natuurbescherming. Tevens wordt Rondje hoofddiep getoetst aan het onderdeel soortbescherming.

Boardwalk en Rondje hoofddiep zijn beide wandelpaden die (deels) worden aangelegd met vlonders. Boardwalk is een nieuw pad nabij het bezoekerscentrum en wordt jaarrond opengesteld voor wandelaars. Rondje hoofddiep wordt gerealiseerd door een deel van een bestaand beheerpad open te stellen voor wandelaars, zodat er een rondje gelopen kan worden om het Hoofddiep en langs de Driehoek. Dit nieuwe deel wordt enkel buiten het broedseizoen opengesteld. De uitkijktoren de Driehoek wordt gerealiseerd op de dijk, langs het halverhard beheerpad. De toren wordt in principe jaarrond opengesteld (enkel als het wandelgebied in de Driehoek afgesloten wordt als schuilgelegenheid voor het wild, wordt ook de uitkijktoren afgesloten).

Gebiedsbescherming

De drie projecten liggen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. Voor dit gebied zijn instandhoudingsdoelen opgesteld voor een aantal broedvogels en een aantal niet-broedvogels.

Boardwalk

Uit de effectbeoordeling komt naar voren dat voor de Boardwalk alleen effecten als gevolg van verstoring, oppervlakteverlies en betreding relevant zijn:

- Verstoring broedvogels (aanlegfase): door geplande periode van uitvoering (buiten het broedseizoen) zijn negatieve effecten op broedvogels uitgesloten.
- Verstoring broedvogels (gebruiksfase) en niet-broedvogels (aanlegfase en gebruiksfase): uit de effectbeoordeling blijkt dat de aanleg en het gebruik van de Boardwalk niet leidt tot verstoring van een ander (leef)gebied dan op dit moment al wordt verstoord door het huidige recreatieve gebruik. Gezien de beperkte toename van het gebied met recreatief gebruik en omdat de hoeveelheid (potentieel) leefgebied (schaal) en de rust leefgebied en rust op dit moment geen knelpunten zijn voor de instandhoudingsdoelen van broedvogels, zijn negatieve effecten op instandhoudingsdoelen van broedvogels uitgesloten.
- Oppervlakteverlies en betreding (aanlegfase): ter hoogte van de Boardwalk gaat geen broedhabitat van kwalificerende broedvogels of leefgebied van niet-broedvogels verloren, behoudens

broedvogel blauwborst. Het instandhoudingsdoel van blauwborst wordt ruimschoots gehaald. Bovendien wordt het gebied ter hoogte van Boardwalk niet geheel ongeschikt, omdat bodem, vegetatie en riet zoveel mogelijk behouden blijven. Daarbij is de hoeveelheid (potentieel) leefgebied in het Natura 2000-gebied op dit moment geen knelpunt voor de broedvogels.

Op basis van de effectbeoordeling zijn negatieve effecten door de aanleg en het gebruik van de Boardwalk op instandhoudingsdoelen van kwalificerende broedvogels en niet-broedvogels uitgesloten. Voor de aanleg en het gebruik de Boardwalk zijn geen vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming aan de orde.

Rondje hoofddiep

Uit de effectbeoordeling komt naar voren dat voor het Rondje hoofddiep alleen effecten als gevolg van verstoring relevant zijn:

- Verstoring broedvogels (aanlegfase): door geplande periode van uitvoering (buiten het broedseizoen) zijn negatieve effecten op broedvogels uitgesloten.
- Verstoring broedvogels (gebruiksfase): doordat het Rondje hoofddiep wordt afgesloten in het broedseizoen, zijn negatieve effecten op broedvogels uitgesloten.
- Verstoring niet-broedvogels (aanlegfase en gebruiksfase): uit de effectbeoordeling blijkt dat de aanleg en het gebruik van het Rondje hoofddiep niet leidt tot verstoring van een ander (leef)gebied dan op dit moment al wordt verstoord door het huidige recreatieve gebruik. Bovendien is de hoeveelheid (potentieel) leefgebied (schaal) en de rust leefgebied in de Oostvaardersplassen geen knelpunt voor de niet-broedvogelsoorten en kunnen niet-broedvogels indien nodig uitwijken naar aangrenzend gebied.

Op basis van de effectbeoordeling zijn negatieve effecten door de aanleg en het gebruik van de het Rondje hoofddiep op instandhoudingsdoelen van kwalificerende broedvogels en niet-broedvogels uitgesloten. Voor de aanleg en het gebruik het Rondje hoofddiep zijn geen vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming aan de orde.

Uitkijktoren de Driehoek

Uit de effectbeoordeling komt naar voren dat voor de Uitkijktoren de Driehoek alleen effecten als gevolg van verstoring relevant zijn:

- Verstoring broedvogels (aanlegfase): door geplande periode van uitvoering (buiten het broedseizoen) zijn negatieve effecten op broedvogels uitgesloten.
- Verstoring broedvogels (gebruiksfase) en niet-broedvogels (aanlegfase en gebruiksfase): uit de effectbeoordeling blijkt dat de aanleg en het gebruik van de uitkijktoren niet leidt tot verstoring van een ander (leef)gebied dan op dit moment al wordt verstoord door het huidige recreatieve gebruik. Gezien de beperkte toename/intensivering van het gebied met recreatief gebruik en omdat de hoeveelheid (potentieel) leefgebied (schaal) en de rust leefgebied en rust op dit moment geen knelpunten zijn voor de instandhoudingsdoelen van broedvogels, zijn negatieve effecten op instandhoudingsdoelen van broedvogels uitgesloten.

Op basis van de effectbeoordeling zijn negatieve effecten door de aanleg en het gebruik van de uitkijktoren op instandhoudingsdoelen van kwalificerende broedvogels en niet-broedvogels uitgesloten. Voor de aanleg en het gebruik de Uitkijktoren de Driehoek zijn geen vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming aan de orde.

Soortbescherming

Rondje hoofddiep

- Omdat de werkzaamheden plaatsvinden buiten het broedseizoen en het Rondje hoofddiep in het broedseizoen wordt afgesloten, zijn effecten op nesten van broedvogels en onmisbaar foerageergebied uitgesloten.
- De werkzaamheden hebben geen negatief effect op beschermde flora, zoogdieren, amfibieën, vissen, reptielen en ongewervelden zonder provinciale vrijstelling.
- Door de werkzaamheden voor het aanleggen van vlonders verdwijnen mogelijk alleen verblijfplaatsen van zoogdieren en amfibieën met een provinciale vrijstelling. Door bijvoorbeeld te werken volgens een goedgekeurde gedragscode kan rekening gehouden worden met de zorgplicht.

Er zijn geen vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming aan de orde.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Staatsbosbeheer wil een aantal recreatieve voorzieningen realiseren in het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. Het beleefbaar maken van de natuur is zowel een doel vanuit het Nationaal Park Nieuw Land als van Staatsbosbeheer. Hiervoor zijn in en rond de Oostvaardersplassen (samen met gebiedspartners) diverse projecten opgestart. Een deel van die projecten zijn reeds in een natuurtoets of voortoets beoordeeld en/of zijn vergund. Daarnaast zijn er projecten waar nog een toets aan de Wet natuurbescherming uitgevoerd moet worden. Voorliggende rapportage voorziet in een toetsing aan de Wet natuurbescherming – onderdeel gebiedsbescherming (N2000) voor drie projecten; Boardwalk, Rondje hoofddiep en Uitkijktoren de Driehoek.

1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkeling

De drie projectlocaties liggen aan de zuidoostzijde van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen (zie figuur 1.1). Hieronder worden de projecten nader toegelicht.

Figuur 1.1 Ligging projecten Boardwalk (rode lijn), Rondje hoofddiep (zwarte lijn) en uitkijktoren de Driehoek (oranje stip).

1.2.1 Boardwalk

Het plan is om een vlonderpad (de Boardwalk) aan te leggen vanaf het Buitencentrum Oostvaardersplassen tot aan het bestaande vlonderpad wat leidt naar de vogelkijkhut Keersluisplas (zie figuur 1.2). Het vlonderpad steekt vanaf het bestaande wandelpad over de plas bij het buitencentrum en slingert door wilgenstruweel/bosje en vervolgens door open wilgenbos afgewisseld met meidoorns met een ondergroei van onder andere riet en een stuk met brandnetelruigte met riet. Op enkele plekken loopt het pad langs het rietland, wat het zicht is op de Keersluisplas ontnemt. Een brugje wordt geplaatst om de plas bij het buitencentrum over te kunnen steken. De eerste meters tussen het bestaande wandelpad en het brugje wordt bestraat. Het pad wordt circa 250 meter lang. Het vlonderpad komt tussen de 30 en 60 cm boven maaiveld te liggen. De exacte hoogte wordt bij de uitvoering bepaald. Om de 4 meter worden palen in de grond gedrukt waar het vlonderpad op komt te liggen (zie bijlage 1 voor de situatietekening). Het pad wordt 2 meter breed. De vier steunpilaren voor de brug worden in het water aangebracht. Er worden geen bomen gekapt. De Boardwalk wordt jaar rond vrij toegankelijk.

Figuur 1.2 Ligging van het vlonderpad Boardwalk (rode lijn).

1.2.2 Rondje hoofddiep

Het Rondje hoofddiep is voor een groot deel al jaar rond opengesteld voor wandelaars (zie zwarte lijn in figuur 1.3). Het plan is om nog een deel open te stellen, zodat er een rondje gelopen kan worden. Dit deel is momenteel in gebruik als beheerpad en wordt alleen buiten het broedseizoen opengesteld voor wandelaars (zie gele lijn in figuur 1.3). Het projectgebied omvat dan ook alleen het nieuw open te stellen deel. Op enkele natte plekken wordt een vlonder aangebracht. Deze wordt op vergelijkbare wijze als bij de Boardwalk aangebracht: om de ca. 4 meter worden palen in de grond gedrukt en het vlonderpad wordt 2 meter breed. Op de bestaande stuw aan de westzijde van de route wordt een brug gemaakt om de watergang over te kunnen steken.

Het deel van de wandelroute wat momenteel nog niet is opengesteld, wordt in de huidige situatie twee keer per jaar gemaaid. Verder wordt dit deel af en toe gebruikt voor zaken als controle van verdeelwerken en vogeltellingen. Wanneer het pad wordt opengesteld is de verwachting dat hier dagelijks wandelaars gebruik van gaan maken. Het deel wat in de huidige situatie al is opengesteld wordt al dagelijks gebruikt door wandelaars. De verwachting is dat door het mogelijk maken van het lopen van een rondje, dit geen extra recreanten trekt ten opzichte van de huidige situatie.

1.2.3 Uitkijktoren de Driehoek

De uitkijktoren wordt gerealiseerd in het noordelijke puntje van De Driehoek en geeft een uitzicht op het oostelijk moeras en waterlanden en de driehoek (zie figuur 1.3). De uitkijktoren komt langs het halfverhard beheerpad op/tegen de dijk te staan. De toren wordt opgetrokken uit hout en wordt 12-13 meter hoog met een oppervlak van circa 30m². Mogelijk worden de palen van de toren in de grond ingebracht middels heien (max. 1 dag). De toren wordt natuurinclusief gemaakt, door onder andere voorzieningen voor broedvogels, insecten en vleermuizen in te bouwen en een groen dak (mos-sedem) aan te brengen. Bijlage 1 geeft het (schets)ontwerp van de toren.

De uitkijktoren wordt in principe jaarrond toegankelijk. In de huidige situatie is het beheerpad van de Driehoek naar de locatie van de uitkijktoren afgesloten voor recreanten door middel van een hek. Dit hek wordt verplaatst tot net voorbij de uitkijktoren. Zo kan de route voor het Rondje hoofddiep worden afgesloten buiten het broedseizoen, maar is de uitkijktoren wel toegankelijk. Daarop aanvullend wordt jaarlijks De Driehoek medio januari, afhankelijk van het weer, afgesloten wanneer de grote grazers beschutting nodig hebben. Dan is alleen de noordzijde van de watergang / Rondje hoofddiep toegankelijk. Naar verwachting is op termijn (over ca. 2 a 3 jaar) de noodzaak om de Driehoek open te stellen voor de grazers kleiner, omdat er minder dieren zijn (afschot) en er meer beschutting wordt gecreëerd in het grazige deel van de Oostvaardersplassen de komende jaren. Tegen die tijd zal de uitkijktoren en het beheerpad naar de uitkijktoren jaarrond opengesteld worden voor wandelaars.

Er worden enkele spelregels toegepast, zoals een maximum aantal personen die tegelijkertijd naar boven mogen en bezoekers wordt gevraagd zo stil mogelijk te zijn. Spelregels voor de uitkijktoren worden in een later stadium verder uitgedacht.

Figuur 1.3 Ligging van de uitkijktoren De Driehoek (oranje stip) en het Rondje hoofddiep. De zwarte lijn is de bestaande wandelroute, de gele lijn wordt opengesteld voor wandelaars buiten het broedseizoen en de groene lijn wordt toegankelijk vanwege de uitkijktoren.

1.2.4 Algemene gebruiksregels en planning werkzaamheden

Het Natura 2000-gebied is enkel toegankelijk tussen zonsopgang en zonsondergang. Zodoende is er geen verlichting aanwezig in het gebied en wordt dit ook niet aangebracht. Bezoekers dienen op de paden te blijven. Honden zijn niet toegestaan in de Oostvaardersplassen.

De werkzaamheden voor het realiseren van de projecten worden in de periode half augustus tot half maart (buiten het broedseizoen) en met daglicht uitgevoerd. Naar verwachting wordt vanaf het najaar 2021 begonnen met de werkzaamheden. Bij eventuele ijsgang wordt niet in het water gewerkt.

1.3 Leeswijzer

Het toetsingskader waarbinnen de natuurtoets is uitgevoerd en de gebruikte methodiek zijn beschreven in hoofdstuk 2. Op basis van de verzamelde informatie volgt een beschrijving van te verwachten effecten, waarbij hoofdstuk 3 ingaat op de effecten op Natura 2000-gebieden en hoofdstuk 4 op effecten op beschermde soorten.

2. Toetsingskader en methode

2.1 Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Rijksoverheid, 2021) regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. In een rapportage van Movares (2019) zijn twee recreatieve projecten reeds getoetst aan het onderdeel soortbescherming, namelijk de Boardwalk en Uitkijktoren de Driehoek. Het nieuw open te stellen deel van het Rondje hoofddiep is niet in de toets van Movares meegenomen en wordt daarom in voorliggende rapportage getoetst aan het onderdeel soortbescherming. Daarnaast worden de drie projecten getoetst aan het hoofdstuk gebiedsbescherming (Natura 2000) uit de Wet natuurbescherming, middels een zogenoemde Voortoets.

Voor de realisatie worden geen bomen gekapt, waardoor een toetsing aan het hoofdstuk houtopstanden uit de Wet natuurbescherming niet nodig is. Dit onderdeel wordt dan ook niet verder behandeld in voorliggende rapportage.

In kader 2.1 wordt een samenvatting van de relevante wetteksten uit de Wnb gegeven.

Kader 2.1 Samenvatting relevante wetteksten uit de Wet natuurbescherming

Zorgplicht (artikel 1.11)

De Wet eist van iedereen zorgplicht voor de natuur. Zorgplicht is altijd van kracht, ook ten aanzien van niet beschermde natuur. Artikel 1.11 schrijft voor dat niemand moedwillig natuurgebieden of in het wild levende dieren of planten of hun directe leefomgeving mag verstoren, schaden of doden. Dit kan door het achterwege laten van een handeling of door het treffen van maatregelen ter voorkoming van schade of -als zelfs dat niet kan- de ontstane schade zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Een voorbeeld van voorzorg is het werken in de minst kwetsbare periode van soorten.

Natura 2000 (hoofdstuk 2)

Hoofdstuk 2 regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bestaande uit Habitatrichtlijngebieden (HR) en Vogelrichtlijngebieden (VR). Per Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd voor de bescherming van natuurlijke habitats, habitats van soorten en leefgebieden van vogels. Artikelen 2.1 tot en met 2.11 van de Wet regelen de bescherming van (de doelen voor) Natura 2000-gebieden. Artikel 2.7 verplicht om vooraf te beoordelen of plannen, projecten en activiteiten in of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de voor deze gebieden geformuleerde doelen. Als uit de beoordeling blijkt dat geen effecten optreden dan kan een plan worden vastgesteld of is een vergunning voor een project of handeling niet nodig. Zijn (significant) negatieve effecten niet uit te sluiten dan is een nadere beoordeling nodig. Artikel 2.8 bevat de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan voor het vaststellen van een plan of het verlenen van een vergunning. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of handeling plaatsvindt, soms is dat het Rijk.

Soorten (hoofdstuk 3)

Hoofdstuk 3 regelt de bescherming van soorten. De bescherming van soorten is verdeeld over de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10. Het betreft de bescherming van:

- Vogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), in de praktijk vaak onderverdeeld in:

- Vogels met jaarrond beschermde nesten, zoals huismus, gierzwaluw en buizerd.
- Overige vogels, waarvan nesten alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd (periode van nestbouw, ei-leg, broeden en voeren van de jongen op het nest).
- Soorten (exclusief vogels) van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I), zoals bedoeld in artikel 3.5.
- Andere soorten (artikel 3.10), onderverdeeld in:
 - Soorten waarvoor een ontheffing vereist kan zijn.
 - Soorten waarvoor -op basis van de betreffende provinciale verordening- vrijstelling van de verbodsbepalingen geldt.

Indien effecten niet zijn uit te sluiten moet -voorafgaand aan het vaststellen van een plan- zijn beoordeeld of er uitzicht is op het verkrijgen van een ontheffing. Als er aantoonbaar uitzicht is op het verkrijgen van een ontheffing dan kan het plan worden vastgesteld. Als bij ruimtelijke ingrepen verbodsbepalingen worden overtreden dan is het noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen bij het bevoegd gezag, tenzij gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of activiteit plaatsvindt, soms is dat het Rijk. Voor het verkrijgen van een ontheffing moet zijn beschreven hoe de initiatiefnemer er voor zorgt dat schade aan beschermde soorten tot een minimum beperkt blijft, welke mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn, dat alternatieven ontbreken en aan welk wettelijk belang wordt voldaan en dat de staat van instandhouding van de betreffende soort niet in gevaar komt.

2.2 Onderzoeksmethode

2.2.1 Literatuuronderzoek

Gestart is met een literatuuronderzoek om uit te zoeken of de projectgebieden binnen beschermde gebieden ligt en of er beschermde waarden (leefgebied van soorten met een instandhoudingsdoel) bekend zijn in en rondom de projectgebieden. Er is gebruik gemaakt van beschikbare bronnen zoals het Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen (2015) en actuele verspreidingsgegevens (Staatsbosbeheer, 2020; NDFF, 2021). Zie voor een volledig overzicht de sectie geraadpleegde bronnen aan het eind van het rapport.

2.2.2 Quicksan veldbezoek

De verzamelde informatie uit het literatuuronderzoek vormt de basis voor het veldbezoek dat op 8 januari 2021 (half bewolkt, droog, 3°C, weinig wind) is uitgevoerd door een ecooloog van Ecogroen. In het veld zijn de projectgebieden en de directe omgeving (zone van circa 50 meter) onderzocht. Hierbij is onderzocht of geschikt biotoop van beschermde soorten onder de Wet natuurbescherming en/of Natura 2000 soorten aanwezig is.

2.2.3 Voortoets Natura 2000

In de Voortoets is gestart met het bepalen van de (mogelijke) negatieve effecten die kunnen optreden tijdens (en na) de werkzaamheden. Daarbij is op basis van het uitgevoerde literatuuronderzoek en het veldbezoek beoordeeld welke Natura 2000 instandhoudingsdoelen in en rondom de projectgebieden aanwezig (kunnen) zijn. Vervolgens is beoordeeld of negatieve effecten te verachten zijn op instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied, en zo ja, of deze significant (kunnen) zijn. Indien (mogelijk) sprake is van significant negatieve effecten is advies gegeven over te nemen vervolgstappen, zoals nader onderzoek of een vergunningaanvraag.

2.2.4 Toets soortbescherming

Aan de hand van het uitgevoerde literatuuronderzoek en het veldbezoek is beoordeeld of er beschermde soorten voorkomen of te verwachten zijn binnen de invloedssfeer van het projectgebied Rondje hoofddep. Vervolgens is beoordeeld of door de werkzaamheden voor het aanleggen van

een vlonderpad en buiten het broedseizoen openstellen van het beheerpad voor wandelaars verbodsbepalingen worden overtreden. Ten slotte is beschreven of er vervolgstappen nodig zijn en welke dat zijn.

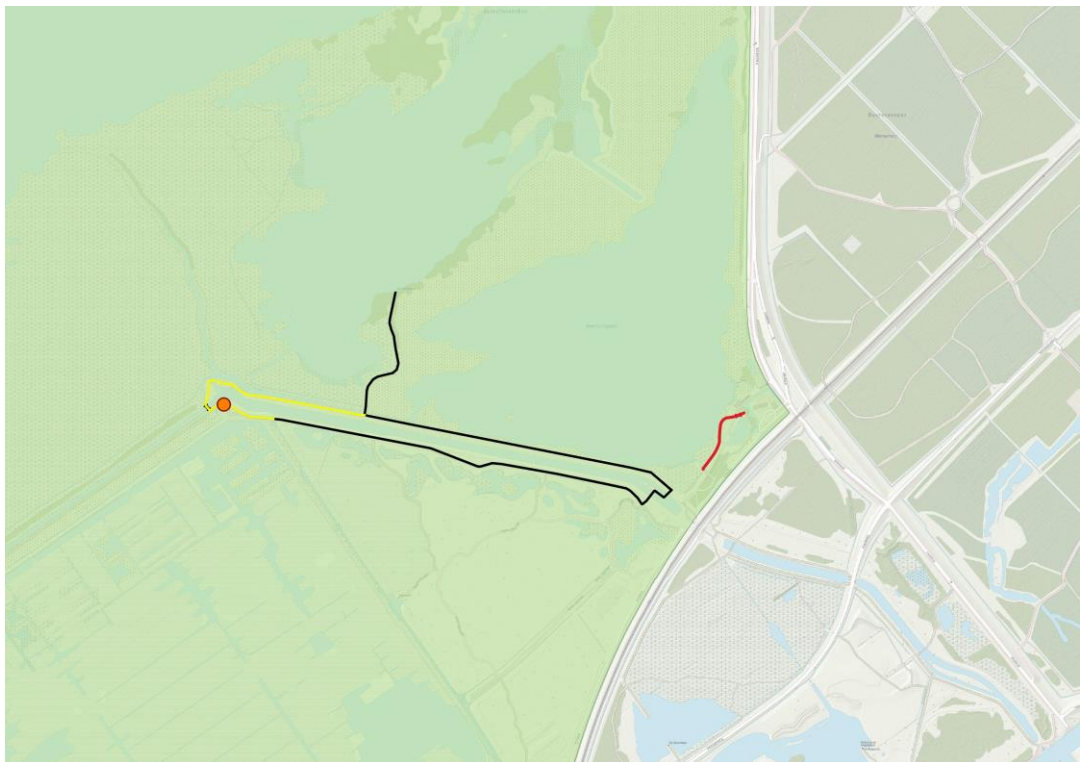
3. Gebiedsbescherming

3.1 Afbakening Natura 2000-gebieden

3.1.1 Ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden

De drie projecten liggen geheel binnen Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen (zie figuur 3.1).

Negatieve effecten op instandhoudingsdoelen van verder weg gelegen Natura 2000-gebieden, zoals Markermeer & IJmeer en Lepelaarplassen, zijn vanwege de aard van het voornemen en de tussenliggende afstand (meer dan 3,2 kilometer) op voorhand uitgesloten. Voorliggende toetsing gaat daarom alleen in op Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen.

Figuur 3.1 Ligging projectgebieden (gele lijn = Rondje hoofddiep, rode lijn = Boardwalk, oranje stip = uitkijktoren de Driehoek) ten opzichte van Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen (groen).

3.1.2 Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen

Het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen is aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn voor negentien niet-broedvogels (tabel 3.1) en veertien broedvogels (tabel 3.2).

Tabel 3.1 instandhoudingsdoelen voor aangewezen niet- broedvogels in de Oostvaardersplassen (bron: ministerie van LVN, 2021).

Soort ?	Status doel ?	Populatie ?	Populatie waarde ?	Instandhoudingsdoelstelling ?	Omvang leefgebied ?	Kwaliteit leefgebied ?
A027 - Grote zilverreiger	definitief	30	gemiddelde	Foerageergebied	=	=
A034 - Lepelaar	definitief	110	gemiddelde	Foerageergebied	=	=
A038 - Wilde zwaan	definitief	20	gemiddelde	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	=	=
A041 - Kolgans	definitief	600	gemiddelde	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	=	=
A043 - Grauwegans	definitief	4200	gemiddelde	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	=	=
A045 - Brandgans	definitief	1800	gemiddelde	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	=	=
A048 - Bergeend	definitief	90	gemiddelde	Foerageergebied	=	=
A050 - Smient	definitief	2100	gemiddelde	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	=	=
A051 - Krakeend	definitief	480	gemiddelde	Foerageergebied	=	=
A052 - Wintertaling	definitief	1300	gemiddelde	Foerageergebied	=	=
A054 - Pijlstaart	definitief	80	gemiddelde	Foerageergebied	=	=
A056 - Slobeend	definitief	1900	gemiddelde	Foerageergebied	=	=
A059 - Tafeleend	definitief	11900	maximum	Slaap- en rustplaats	=	=
A061 - Kuifeend	definitief	10200	maximum	Slaap- en rustplaats	=	=
A068 - Nonnetje	definitief	280	maximum	Slaap- en rustplaats	=	=
A075 - Zeearend	definitief	behoud	n.v.t.	Foerageergebied	=	=
A132 - Kluut	definitief	100	gemiddelde	Foerageergebied	=	=
A151 - Kemphaan	definitief	210	maximum	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	=	=
A156 - Grutto	definitief	90	gemiddelde	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	=	=

Tabel 3.2 instandhoudingsdoelen voor aangewezen broedvogels in de Oostvaardersplassen (bron: ministerie van LVN, 2021).

Soort ?	Status doel ?	Aantal broedparen ?	Omvang leefgebied ?	Kwaliteit leefgebied ?
A004 - Dodaars	definitief	140	=	=
A017 - Aalscholver	definitief	8000*	=	=
A021 - Roerdomp	definitief	40	=	=
A022 - Woudaap	definitief	3	=	=
A026 - Kleine zilverreiger	definitief	20	=	=
A027 - Grote zilverreiger	definitief	40	=	=
A034 - Lepelaar	definitief	160	=	=
A081 - Bruine kiekendief	definitief	40	=	=
A082 - Blauwe kiekendief	definitief	4	>	>
A119 - Porseleinhoen	definitief	40	>	>
A272 - Blauwborst	definitief	190	=	=
A292 - Snor	definitief	680	=	=
A295 - Rietzanger	definitief	790	=	=
A298 - Grote karekiet	definitief	3	=	=

3.2 Mogelijke effecten

Effecten op de beschermde natuurwaarden kunnen zowel tijdens de aanlegfase als na de uitvoering, in de gebruiksfase, ontstaan. Op basis van de effectenindicator (Broekmeyer *et al.* 2005; Broekmeyer 2010; Min. EZ, 2015), bekende dosis-effectrelaties (zie geraadpleegde bronnen), de aard van de projecten (zie paragraaf 1.2) en expert judgement zijn de te verwachten effecten in beeld gebracht.

Aanlegfase

Door inzet van mobiele werktuigen en aanwezigheid van mensen bij de aanlegwerkzaamheden van de uitkijktoren, vlonderpaden en het brugje kunnen effecten optreden als gevolg van verzuring en vermeting, verstoring door geluid, trilling en visuele verstoring, mechanische effecten, hydrologische effecten en oppervlakteverlies.

Gebruiksfase

In de gebruiksfase worden de wandelroutes en de uitkijktoren toegankelijk voor de bezoekers van het natuurgebied. Hierdoor kunnen effecten optreden als gevolg van verstoring door geluid en visuele verstoring.

In de volgende paragrafen worden de mogelijk effecten verder toegelicht.

3.2.1 **Verstoring door geluid, trilling en visuele verstoring**

De aanlegwerkzaamheden en het gebruik van de recreatieve voorzieningen kan in potentie tot verstoring leiden van soorten die gevoelig zijn voor verstoring door geluid en beweging als gevolg van

menselijke activiteiten. In de regel betreft dit vrijwel alle vogelsoorten. Verstoring vanuit recreatie kan een nadelige invloed hebben op gedrag, verspreiding en reproductiesucces. De Boardwalk en uitkijktoren worden (in principe) jaarrond toegankelijk voor recreanten. Hierom kan verstoring zowel tijdens als buiten het broedseizoen optreden. Het nieuw open te stellen deel van het Rondje hoofddiep is alleen buiten het broedseizoen toegankelijk, waardoor verstoring alleen kan optreden op niet-broedvogels.

Het invloedsgebied van effecten op leefgebied van deze aangewezen broedvogels en niet-broedvogels is bepaald aan de hand van verstoringafstanden vanuit recreatie zoals bekend uit het beheerplan (Kuil *et al.*, 2015) en literatuur (Krijgsveld *et al.*, 2008; van der Hut *et al.*, 2009).

3.2.2 Betreding en oppervlakteverlies

Het Natura 2000-gebied wordt betreden door de aanlegwerkzaamheden voor de vlonders, brugje en uitkijktoren. De bouw van de uitkijktoren en aanleg vlonders voor het Rondje hoofddiep worden vanaf bestaande paden en/of berm uitgevoerd. Voor de Boardwalk wordt een nieuwe route aangelegd. Ruimtebeslag vindt zodoende plaats voor de uitkijktoren (ca. 30m²) en door de Boardwalk (250m x 2m). In de gebruiksfase wordt het Natura 2000-gebied enkel betreden via de (vlonder)paden en bestaande paden.

3.2.3 Hydrologische effecten

Tijdens de aanlegfase wordt er in het watermilieu gewerkt. Door het drukken van palen in het water voor het brugje, t.b.v. de Boardwalk, kan er plaatselijk vertroebeling van het water ontstaan. Langdurige vertroebeling over grote oppervlakten kan negatieve gevolgen hebben voor visetende vogels of op zichtjagende waterdieren. Echter vinden de werkzaamheden dusdanig geconcentreerd plaats, zijn eventuele effecten lokaal van aard en duren maximaal één dag. Hierom worden negatieve effecten op instandhoudingsdoelen van broed- en niet-broedvogels door de aanlegwerkzaamheden uitgesloten. Na de werkzaamheden wordt het water niet meer betreden. Hydrologische effecten worden daarom niet verder behandeld in de effectbeoordeling.

3.2.4 Verzuring en vermesting

Door het gebruik van mobiele werktuigen in de aanlegfase vindt er emissie van stikstof plaats. De uitstoot van stikstof leidt tot het neerslaan van stikstof in omliggende gebieden, stikstofdepositie. Stikstofdepositie kan een verzurend en vermestend effect veroorzaken op de voor stikstofgevoelige habitattypen (en leefgebieden). In de gebruiksfase is er geen toename in stikstofbronnen, de recreatieve voorzieningen hebben op zichzelf geen verkeersaantrekkende werking.

Vanwege de kleinschalige en lokale aard en korte duur van de aanlegwerkzaamheden en afstand tot de dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied met stikstofgevoelige habitats en leefgebieden (Veluwe), worden negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden niet verwacht. Bovendien zijn de bouwwerkzaamheden vanaf 1 juli 2021 vrijgesteld vanuit de partiële vrijstelling voor bouwwerkzaamheden uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering. Verzuring en vermesting worden daarom niet verder behandeld in de effectbeoordeling.

3.3 Beoordeling van effecten op broedvogels

De aanleg van de vlonderpaden en bouw van de uitkijktoren worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van de aangewezen broedvogels. Effecten als gevolg van verstoring op broedvogels in de aanlegfase wordt daarom op voorhand uitgesloten. Voor het Rondje hoofddiep worden geen

nieuwe paden aangelegd. Ook het toegangspad naar de uitkijktoren is een bestaand en halfverhard (beheer)pad. De uitkijktoren zelf wordt op of tegen de dijk geplaatst. De vegetatie wordt hier regelmatig gemaaid (pers. com. Staatsbosbeheer, 2021). Zodoende gaat er geen broedbiotoop van de aangewezen broedvogels verloren. Effecten als gevolg van betreding en oppervlakteverlies zijn niet aan de orde voor het Rondje hoofddiep en de uitkijktoren inclusief toegangspad. Voor de Boardwalk wordt wel een nieuw pad aangelegd. Hierom worden effecten als gevolg van betreding en oppervlakteverlies in de volgende paragrafen nader beoordeeld.

In de gebruiksfase wordt het nieuwe deel van het Rondje hoofddiep in het broedseizoen afgesloten voor recreanten. Hierom zijn effecten van het Rondje hoofddiep op broedvogels op voorhand zijn uitgesloten. De Boardwalk en de uitkijktoren inclusief het pad ernaartoe worden wel in het broedseizoen opengesteld. Hierom zijn effecten als gevolg van verstoring op aangewezen broedvogels niet op voorhand uitgesloten. In de volgende paragrafen wordt dit nader beoordeeld.

3.3.1 Effecten als gevolg van betreding en oppervlakteverlies door de aanleg van de Boardwalk

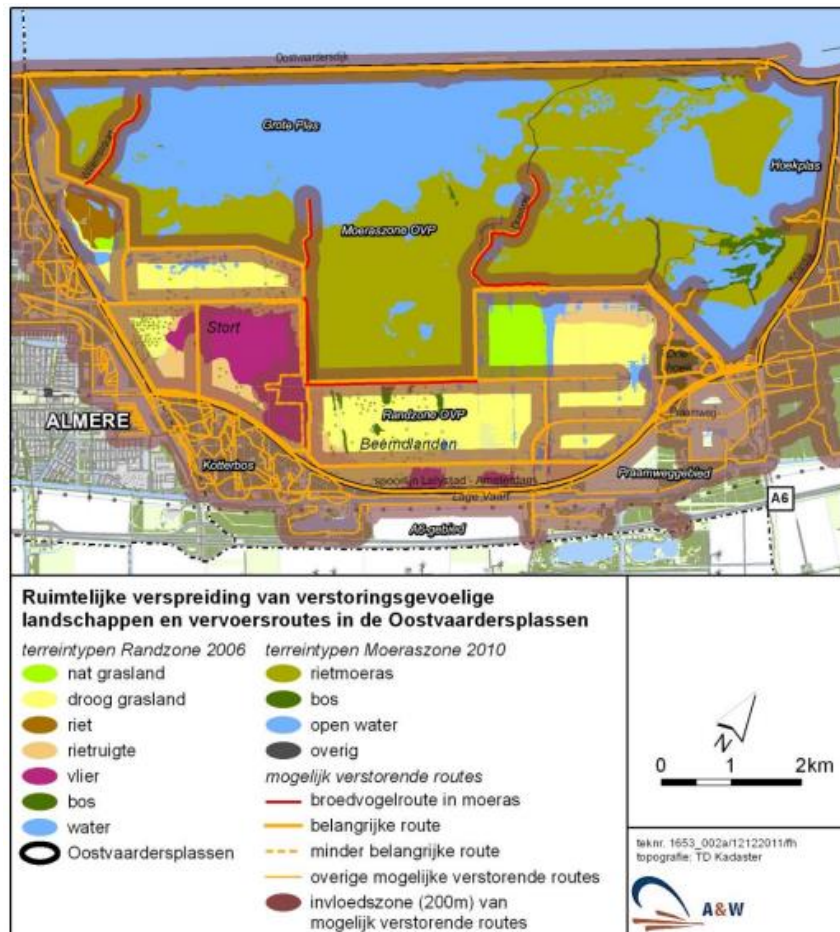
Het vlonderpad de Boardwalk loopt tussen de plas bij het bezoekerscentrum en de Keersluisplas door (zie ook 1.2.1). Het biotoop bestaat uit open wilgenbos afgewisseld met meidoorns met een ondergroei van onder andere (ijl) riet, een stuk brandnetelruigte met riet en wilgenstruweel. Er lopen wildpaadjes van de grote grazers, zoals edelherten, doorheen. De bomen blijven behouden. Dit biotoop voldoet niet aan de eisen die de kwalificerende broedvogels stellen aan hun broedhabitat, uitgezonderd blauwborst. Zo is er geen stevig, overjarig riet en waterriet. Bovendien blijkt uit bekende en recente verspreidingsgegevens dat er geen (nest-indicerende) waarnemingen of kolonies bekend zijn van de kwalificerende broedvogels (NDFF, 2021; SBB, 2020; Cornelissen & Kuypers, 2021). Mogelijk dat wel enkele soorten hier foerageren, zoals rietzanger. Echter is er ruim voldoende, meer geschikt, foerageerhabitat in de directe omgeving. Bovendien wordt het projectgebied niet ongeschikt als foerageergebied, omdat bodem, vegetatie en riet zoveel mogelijk behouden blijven door het vlonderpad tussen de bomen door te laten slingeren.

Blauwborst komt wel broedend voor in dergelijke biotopen. Het instandhoudingsdoel van blauwborst wordt ruimschoots gehaald (gemiddeld 250 broedparen in de jaren 2014 t/m 2019; Sovon, 2021; zie ook tabel 3.1). Bovendien is er binnen de Oostvaardersplassen ruim voldoende leefgebied aanwezig. Zodoende hebben betreding en oppervlakteverlies door de aanleg van de Boardwalk geen negatief effect op de instandhoudingsdoelen van de kwalificerende broedvogels van de Oostvaardersplassen.

3.3.2 Effecten als gevolg van verstoring door het gebruik van de Boardwalk en uitkijktoren

In het beheerplan zijn de verstoringseffecten van het bestaande recreatieve gebruik (inclusief inventarisatie en monitoring) in kaart gebracht door middel van een indicatieve verstoringszone van 200 meter langs wegen, wandel- en excursieroutes en rond observatiehutten en -schermen en bezoekerscentrum (figuur 3.2). Deze zone is worst-case voor de meeste soorten en gericht op verstoringsevoelige moerasbroedvogels zoals roerdomp en bruine kiekendief en op groepen watervogels in open gebied. Er is bij de huidige verstoringsdruk geen sprake van negatief effect op de instandhoudingsdoelen. De hoeveelheid (potentieel) leefgebied (schaal) en de rust in het Natura 2000-gebied zijn op dit moment bovendien geen knelpunt voor de aangewezen broedvogelsoorten (Kuil *et al.* 2015). De Boardwalk en de uitkijktoren leiden niet tot verstoring in een ander (leef)gebied dan op dit moment al wordt verstoord door het huidige recreatieve gebruik. Er is wel sprake van een intensivering van recreatieve gebruik van de route naar de uitkijktoren. Dat geldt specifiek voor de laatste 200 meter (groen in figuur 1.3). Er zijn in de verstoringszone langs dit deel geen verstoringsevoelige moerasbroedvogels zoals roerdomp en bruine kiekendief bekend (NDFF, 2021; SBB, 2020; Cornelissen & Kuypers, 2021; Kuil *et al.*, 2015). Wel zijn hier niet verstoringsevoelige

moerasbroedvogels als rietzanger en blauwborst bekend of te verwachten. Deze soorten hebben een beperkte verstoringafstand voor recreatie (<25 meter, Krijgsveld *et al.*, 2008; Kuil *et al.*, 2015), waardoor er geen sprake is van overlap met leefgebied en geen sprake is van negatief effect. Gezien de beperkte toename van het gebied met een intensivering van recreatief gebruik en omdat het areaal leefgebied en rust op dit moment geen knelpunten zijn voor de instandhoudingsdoelen van broedvogels, zijn negatieve effecten op instandhoudingdoelen uitgesloten.

Figuur 3.2 Verstoringzones langs wegen, wandelpaden en andere recreatieve voorzieningen in Oostvaardersplassen. Weergegeven is een indicatieve zone van 200 meter, waarbinnen verstoring kan optreden (bron: Kuil *et al.*, 2015).

3.4 Beoordeling van effecten op niet-broedvogels

De aanlegwerkzaamheden vinden plaats buiten het broedseizoen, wanneer de aangewezen niet-broedvogels aanwezig kunnen zijn. Ook worden de drie recreatieve voorzieningen buiten het broedseizoen opengesteld. Zodoende kunnen effecten als gevolg van verstoring op niet-broedvogels in zowel de aanleg- als gebruiksfase niet op voorhand worden uitgesloten. In onderstaande paragrafen wordt dit nader behandeld.

Uit paragraaf 3.2 blijkt dat als gevolg van de aanleg van de Boardwalk er sprake kan zijn van oppervlakteverlies en betreding van leefgebied van niet-broedvogels optreden. Echter zijn de aangewezen niet-broedvogels (zwanen, ganzen, eenden, steltlopers en zeearend) voor hun foerageer-, slaap- en rustgebieden vooral aangewezen op open terrein in het grazige deel of in de (luwe delen van de) grotere plassen. Het areaal leefgebied de Oostvaardersplassen is op dit moment bovendien geen knelpunt voor de aangewezen niet-broedvogelsoorten (Kuil *et al.* 2015). Slaap- en rustplaatsen

van niet-broedvogels zijn niet aanwezig in het projectgebied van Boardwalk (NDFF, 2021; SBB, 2020; Cornelissen & Kuypers, 2021). Hierom worden effecten als gevolg van oppervlakteverlies voor niet-broedvogels op voorhand uitgesloten.

3.4.1 Effecten als gevolg van verstoring door de aanleg van het Rondje hoofddiep, Uitkijktoren en Boardwalk

In het beheerplan zijn de verstoringseffecten van het bestaande recreatieve gebruik in kaart gebracht door middel van een indicatieve verstoringszone van 200 meter langs wegen, wandel- en excursieroutes en rond observatiehutten en -schermen en bezoekerscentrum (figuur 3.2). Het areaal grasland, dat verstoring ondervindt op een willekeurig moment als gevolg van alle overige verstoringende activiteiten in de Oostvaardersplassen ligt in de ordegrootte van 30 ha, 5% van het totaal (Kuil *et al.* 2015). Het areaal verstoord moerasgebied ligt in de ordegrootte van 60 ha, 3% van het totaal (Kuil *et al.* 2015). Tijdens de aanlegfase zal de verstoringszone gedurende een beperkte periode groter zijn: 500 meter tijdens werkzaamheden tot globaal 1.000 meter tijdens eventuele funderingswerkzaamheden aan de uitkijktoren (Krijgsveld *et al.*, 2008; Arcadis, 2014).

De aangewezen niet-broedvogels (zwanen, ganzen, eenden, steltlopers en zeearend) zijn voor hun foerageer-, slaap- en rustgebieden vooral aangewezen op open terrein in het grazige deel of in de (luwe delen van de) grotere plassen in de moeraszone. Op dit moment is het areaal leefgebied in de Oostvaardersplassen is geen knelpunt voor de aangewezen niet-broedvogelsoorten (Kuil *et al.* 2015).

Het effect tijdens de werkzaamheden is dat lokaal verblijvende niet-broedvogels gedurende de werkzaamheden uitwijken naar aangrenzend gebied. Uit het beheerplan blijkt dat door de groot-schaligheid van het gebied uitwijkmogelijkheden binnen het grazige gebied en het moerasgebied voorhanden zijn. De draagkracht van het gebied voor niet-broedvogels worden niet negatief beïnvloed. Bovendien treedt gewinning aan verstoringende activiteit op, doordat de werkzaamheden voor-spelbaar zijn, steeds op dezelfde locatie of via een vaste route (o.a. Krijgsveld *et al.* 2008). Er is geen sprake van negatief effect op instandhoudingdoelen van niet-broedvogels van de Oostvaardersplassen.

3.4.2 Effecten als gevolg van verstoring door de het gebruik van het Rondje hoofddiep, Uitkijktoren en Boardwalk

In het beheerplan zijn de verstoringseffecten van het bestaande recreatieve gebruik in kaart gebracht door middel van een indicatieve verstoringszone van 200 meter langs wegen, wandel- en excursieroutes en rond observatiehutten en -schermen en bezoekerscentrum (figuur 3.2). Deze zone is worst-case voor de meeste soorten en gericht op verstoringsgevoelige moerasbroedvogels en op groepen watervogels in open gebied. Er is bij de huidige verstoringsdruk geen sprake van negatief effect de instandhoudingsdoelen. De hoeveelheid (potentieel) leefgebied (schaal) en de rust in het Natura 2000-gebied zijn op dit moment bovendien geen knelpunt voor de aangewezen niet-broedvogelsoorten (Kuil *et al.* 2015). Het Rondje hoofddiep, de uitkijktoren en de Boardwalk leiden niet tot verstoring in een ander (leef)gebied dan op dit moment al wordt verstoord door het huidige recreatieve gebruik. Er is wel sprake van een intensivering van recreatieve gebruik van de route naar de uitkijktoren en het Rondje hoofddiep. Dat geldt specifiek voor de laatste 200 meter naar de uitkijktoren (groen in figuur 1.3) en circa 600 meter voor het Rondje hoofddiep (geel in figuur 1.3), waarbij richting het grazige deel de meeste verstoring optreedt door het open landschap. Uit Henskens *et al.* (2012) blijkt dat de spreiding van verstoring door wandelaars varieert over de dag. Tussen 14.00 en 15.00 uur is de verstoring het grootst en in de ochtenduren en namiddag kleiner. In het weekend is de recreatieve druk groter dan tijdens een doordeweekse dag.

De in het, door de intensivering van het recreatieve gebruik, verstoorte gebied verblijvende vogels kunnen (gedurende de dag) uitwijken naar aangrenzend terreindelen buiten de verstoringzone. Door de grootschaligheid van het gebied zijn uitwijkmogelijkheden binnen het grazige gebied en de moeraszone ruim voorhanden (zie ook paragraaf 3.4.1). De draagkracht van het gebied voor niet-broedvogels worden niet negatief beïnvloed. Bovendien treedt gewinning aan verstorende activiteit op, doordat de wandelaars een vaste route volgen en de verstoring daarmee voorspelbaar is (o.a. Krijgsveld *et al.* 2008). Er is geen sprake van negatief effect op instandhoudingdoelen van niet-broedvogels van de Oostvaardersplassen.

4. Soortbescherming

In een rapportage van Movares (2019) zijn twee recreatieve projecten reeds getoetst aan het onderdeel soortbescherming, namelijk de Boardwalk en Uitkijktoren de Driehoek. Het nieuw open te stellen deel van het Rondje hoofddiep is niet in de toets van Movares meegenomen en wordt daarom in dit hoofdstuk getoetst aan het onderdeel soortbescherming.

4.1 Flora

Het Rondje hoofddiep is een bestaand beheerpad en wordt twee keer per jaar gemaaid. Op de natte delen worden vlonders aangelegd. Deze werkzaamheden worden vanaf het pad uitgevoerd. Er zijn geen beschermde flora bekend en worden op basis van bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) en de terreingesteldheid ook niet verwacht. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde voor flora.

4.2 Zoogdieren

4.2.1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen van vleermuizen worden gezien het ontbreken van geschikte bomen en gebouwen uitgesloten. Door aanwezigheid van onder meer watergangen, rietlanden en moeras in de omgeving van de projectlocaties is geschikt foerageergebied aanwezig als laatvlieger, rosse vleermuis en meervleermuis. Geleidende elementen als oeverzones, rietkragen en watergangen (zoals de Hoofddiep) kunnen dienen als vliegroute. Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd in deze elementen. Daarbij worden werkzaamheden uitgevoerd bij daglicht, wordt er geen verlichting aangebracht en het gebied is tussen zonsondergang en -opgang niet toegankelijk voor wandelaars. Er is daarom ook geen sprake van verstoring van mogelijke vliegroutes of foerageergebied. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde voor vleermuizen.

4.2.2 Otter

In de Oostvaardersplassen zijn waarnemingen van otter bekend (NDFF, 2021). Tijdens het veldbezoek zijn geen otters of sporen van otter waargenomen. Uit bekende verspreidingsgegevens van Staatsbosbeheer is wel bekend dat er een (mogelijke) verblijfplaats van otter aanwezig is in het rietland ten noordwesten van het wandelpad. Het Rondje hoofddiep is ongeschikt als verblijfplaats. Doordat het een bestaand en gemaaid pad betreft, is geen dekking van dichte vegetatie aanwezig. Ook maakt het pad geen onderdeel uit van foerageergebied voor otter. Het water langs het pad en het rietland ten noorden van het pad bieden wel geschikt foerageergebied. Door de aanleg van vlonders op het beheerpad en gebruik van het wandelpad gaan geen verblijfplaatsen of onmisbare foerageergebieden van de otter verloren. Bovendien is het wandelpad niet toegankelijk tussen

zonsondergang en zonsopkomst, als otter gebruik maakt van de foerageergebieden. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde voor otter.

4.2.3 Bever

In de Oostvaardersplassen zijn waarnemingen van bever bekend (NDFF, 2021). Tijdens het veldbezoek zijn geen bevers of sporen van bevers waargenomen. Door het ontbreken van bomen, struweel of andere opgaande beplanting in de projectlocaties en de directe omgeving, worden verblijfplaatsen en essentieel foerageergebied van bever hier uitgesloten. Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn niet aan de orde voor bever.

4.2.4 Edelhert

In de Oostvaardersplassen zijn waarnemingen van edelhert bekend (NDFF, 2021). Edelherten rusten in beschutte delen van het terrein, zoals struiken of bomen. Deze zijn niet aanwezig in of nabij de projectlocatie. Foerageergebied is vooral aanwezig in het grazige deel van de Oostvaardersplassen. Dit wordt door de aanleg van vlonders en het gebruik van het wandelpad niet betreden. Van verstoring van (essentieel) foerageergebied is door de ligging van het pad ten opzichte tot het grazige deel geen sprake (zie ook H3). Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn niet aan de orde voor edelhert.

4.2.5 Kleine marterachtigen

In de Oostvaardersplassen zijn waarnemingen van bunzing, hermelijn en wezel bekend (NDFF, 2021). Tijdens het veldbezoek zijn op of nabij de projectlocaties geen waarnemingen of sporen van deze soorten (vanaf nu: kleine marterachtigen) aangetroffen. Door het gebrek aan dekking in en rondom de projectlocatie, zijn hier geen geschikte verblijfplaatsen aanwezig voor kleine marterachtigen. De oeverzone van de watergangen nabij de projectlocatie wordt mogelijk gebruikt als foerageergebied. Het betreft suboptimaal foerageergebied door de openheid van het terrein. Het foerageergebied wordt niet aangetast door de werkzaamheden of het gebruik van het wandelpad. Bovendien is op korte afstand voldoende onverstoorde alternatief foerageergebied aanwezig, zoals (ruige) oeverzones van sloten in het grazige deel. Verstoring van (essentieel) foerageergebied treedt daarom niet op. Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn niet aan de orde voor kleine marterachtigen.

4.2.6 Overige zoogdieren

Verblijfplaatsen en leefgebied van overige beschermde zoogdieren zonder provinciale vrijstelling zoals waterspitsmuis, das en steenmarter, worden op basis van terreinkenmerken, het terreingebruik, het onderzoek en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht in de (directe) omgeving van het projectgebied. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde.

Wel zijn op de projectlocaties vaste verblijfplaatsen van een aantal algemeen voorkomende grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten, zoals bosmuis en bruine rat. Door de werkzaamheden kunnen enkele verblijfplaatsen, foerageergebied en/of exemplaren van deze soorten geschaad of verstoord worden. In voorliggende situatie geldt voor deze soorten in de provincie Flevoland vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze zoogdieren niet aan de orde is.

4.3 Vogels

Bij vogels wordt onderscheid gemaakt in twee categorieën met een verschillend beschermingsregime. Van veel vogels zijn de nesten alleen gedurende het broedseizoen beschermd. Voor een aantal vogelsoorten geldt dat de nestlocaties inclusief de functionele omgeving jaarrond beschermd zijn (zie kader 4.1).

Kader 4.1 Vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen Flevoland

Onder jaarrond beschermde nesten van vogels wordt in Flevoland verstaan: in functie zijnde nesten van de boerenwaluw, boomvalk, bosuil, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, raaf, ransuil, rode wouw, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, torenvalk, wespandief, zwarte wouw en zeearend. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (categorie 5b-soorten) (Provincie Flevoland, 2021).

4.3.1 Vogels met jaarrond beschermde nesten

Wegens het ontbreken van bomen en gebouwen en overig geschikt broedbiotoop (zoals snel stromend water of kunstmatige nestgelegenheid) wordt aanwezigheid van nesten van vogels met jaarrond beschermde nesten uitgesloten. Wel kunnen enkele van deze vogelsoorten foeragerend aanwezig zijn op en rondom het wandelpad, zoals zeearend, buizerd en gierzwaluw. Binnen Oostvaardersplassen blijft ruim voldoende alternatieve foerageergebied beschikbaar, waardoor (indirect) geen nestplaatsen verloren gaan. Het nemen van vervolgstappen voor vogels met jaarrond beschermde nesten is niet aan de orde.

4.3.2 Overige vogels

Nabij de projectlocatie zijn vogels broedend te verwachten in het struweel, rietland en het (natte) grasland. Het gaat bijvoorbeeld om baardman, graspieper, blauwborst, rietgors en winterkoning (NDFF, 2021). Het wandelpad zelf is niet geschikt als broedhabitat, door de kort gemaaide vegetatie. Buiten het broedseizoen zijn rond de projectlocatie foeragerende (water)vogels te verwachten in de watergangen, in het rietland en de graslanden ten zuiden van het wandelpad, zoals meerkoet, watersnip, eenden, ganzen, buizerd en blauwe kiekendief (NDFF, 2021).

Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soorten, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. In het kader van de Wet natuurbescherming wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, omdat deze per soort en vaak per jaar kan verschillen. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Voor de te verwachten broedvogelsoorten kan de periode tussen begin half maart en half augustus worden aangehouden als broedseizoen. Gezien de werkzaamheden ten behoeve van het vlinderpad in de periode half augustus – half maart worden uitgevoerd en het pad in het broedseizoen wordt afgesloten voor wandelaars, wordt verstoring of beschadiging van nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen van broedvogels niet verwacht. Tijdens de werkzaamheden kan wel lokaal verstoring optreden van niet-broedende vogels. In de omgeving is echter voldoende alternatief foerageer- en rustgebied aanwezig, waardoor vogels altijd kunnen uitwijken (zie ook H3). Alternatief foerageer- en rustgebied is bijvoorbeeld aanwezig in grazige deel en moerasgebied van de Oostvaardersplassen, waar vergelijkbaar biotoop aanwezig is en waar geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Daarbij zijn de werkzaamheden van korte duur (ca. één tot twee weken) en kunnen vogels direct na de werkzaamheden de projectlocatie en directe omgeving weer gebruiken als foerageergebied. Zodoende leidt de tijdelijke verstoring niet tot een verslechtering van de staat van instandhouding van vogelsoorten. Vervolgstappen voor overige vogels zijn niet aan de orde.

4.4 Amfibieën

4.4.1 Rugstreeppad

Rondom de Oostvaardersplassen en in het oostelijk deel van de Oostvaardersplassen zijn vele waarnemingen van rugstreeppad bekend (NDFF, 2021). Dichtstbijzijnde waarneming is op ruim twee kilometer bekend en betreft roepende dieren. Op en nabij de projectlocatie zijn geen waarnemingen bekend. De brede, diepere watergangen nabij de projectlocaties zijn ongeschikt als voortplantingshabitat voor rugstreeppad. Zomer- en winterverblijfplaatsen worden op de projectlocatie ook niet verwacht; er is geen goed vergraafbare bodem aanwezig en ook schuilmogelijkheden onder elementen, zoals tegels of hout, zijn niet aanwezig. Vanwege de afstand tot geschikt en bekend voortplantingswater (ruim twee kilometer), gebrek aan geschikte zomer- en winterverblijven nabij de projectlocaties en gebrek aan dekking worden ook geen foeragerende exemplaren in het projectgebied verwacht. Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn niet aan de orde voor rugstreeppad.

4.4.2 Overige amfibieën

Op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken (ontbreken permanent oppervlaktewater, korte grazige vegetatie) en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) wordt voortplanting, overwintering en aanwezigheid van (essentieel) foerageergebied van overige amfibieën van de habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde amfibieën zonder vrijstelling uitgesloten.

Wel kunnen algemeen voorkomende amfibieën, zoals kleine watersalamander en bruine kikker voorkomen op de projectlocatie, hetzij beperkt door gebrek aan dekking op het pad. Door de werkzaamheden kunnen verblijfplaatsen en/of exemplaren van deze algemeen voorkomende amfibieën worden geschaad. In voorliggende situatie geldt voor deze soorten in de provincie Flevoland vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze zoogdieren niet aan de orde is.

4.5 Reptielen

4.5.1 Ringslang

In de Oostvaardersplassen zijn waarnemingen van ringslang bekend (NDFF, 2021). De dichtstbijzijnde waarneming is op 200 meter bekend en betreft een foeragerend exemplaar. Op en nabij de projectlocatie zijn geen waarnemingen bekend. Door afwezigheid van geschikte broeihopen, zoals composthopen en blad- of riethopen, wordt voortplanting op en nabij de projectlocatie uitgesloten. De watergangen in de directe omgeving van de projectlocatie bieden wel geschikt foerageergebied. Deze worden door de werkzaamheden en het gebruik van het wandelpad niet aangetast. Overwintering vindt plaats op droge en vorstvrije plekken, zoals onder schors/houthopen, in basaltdijken, spoordijken, puinhellingen en rietschoven (RAVON, 2021). Dergelijke locaties en dekking is niet aanwezig in of nabij de projectlocatie, waardoor geen overwintering van ringslang wordt verwacht. Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn niet aan de orde voor ringslang.

4.5.2 Overige reptielen

Op basis van de terreinkenmerken, habitateisen en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) worden op de projectlocaties geen overwinterings- of voortplantingsplekken verwacht van overige

beschermde reptielen. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde voor deze soortgroep.

4.6 Overige soortgroepen

Op basis van terreinkenmerken, biotoopeisen en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) worden geen overige beschermde soortgroepen (vissen, weekdieren en insecten) verwacht in het projectgebied. Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn voor deze soorten niet aan de orde.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur en internet

Arcadis (2014). Effectafstanden Natura 2000-gebieden Veluwe en Rijntakken. Provincie Gelderland. D.d. 18 februari 2014. 077489585:A.9 – Definitief. B02042.000278.0100.

Broekmeyer, M.E.A. (2010). Update effectenindicator. Wageningen, Alterra-rapport 1976, Alterra, Wageningen.

Broekmeyer, M.E.A., E.P.A.G. Schouwenberg, M. van der Veen, D. Prins & C.C. Vos (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden; achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Alterra-rapport 1375, Alterra, Wageningen.

Cornelissen, P. & H.E. Kuypers (2021). Grote herbivoren, vegetatie, vogels en recreatie in de Oostvaardersplassen. Verslag monitoring periode juli 2019 t/m juni 2020. 3 februari 2021. Staatsbosbeheer.

Henkens, R.J.H.G., M.E.A. Broekmeyer, A.G.M. Schotman, C.M. Goossen en R. Pouwels (2021). Recreatie en Natuur Kennis over effecten, kwetsbaarheid, handelingsperspectieven en monitoring van recreatie in Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 2334. Alterra Wageningen UR, Wageningen.

Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden (2008). Verstoring gevoeligheid van Vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie, Bureau Waardenburg, 23 december 2008. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Ministerie van EZ (2008). Natura 2000 profielen vogelrichtlijnsoorten.

Ministerie van EZ (2015). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Aanvulling bij Alterra-rapport 1375 uit 2005.

Ministerie van LNV (2021). Natura 2000. Oostvaardersplassen: doelstelling. (<https://www.natura2000.nl/gebieden/flevoland/oostvaardersplassen/oostvaardersplassen-doelstelling>). Laatste raadpleging januari 2021.

Movares (2019). Oostvaardersplassen Grazig Deel. Natuurtoets. Proj.nr. RM005802, versie 3.0, 22 februari 2019.

NDFF (2021). Nationale databank Flora en Fauna - uitvoerportaal (<https://www.ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal/>). Laatste raadpleging juni 2021.

NEM (2018). Dataloket. Indexcijfers en populatietrends broedvogels, 1990-2016. Publicatie 17-07-2018.

Kuil, R., H. Janssen, S. Woudenberg en F. Vera (2015). Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen (78). Vastgesteld d.d. oktober 2015. In opdracht van Ministerie van Economische Zaken en Provincie Flevoland.

Rijksoverheid (2021). Wet natuurbescherming (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552>). Laatste raadpleging juni 2021.

Sovon (2021). Vogels per Gebied. Natura 2000 gebied Oostvaardersplassen (78). (<https://www.sovon.nl/nl/gebieden>). Laatste raadpleging juni 2021.

Staatsbosbeheer (2020). Broedvogelmonitoring conform BMP-methodiek van Sovon. Telgebied 55084 Oostvaardersplassen en Romeinse Diep Zuid, teljaar 2020.

Van der Hut, R.M.G., C.J. de jonge, R.F.A. Berkers, L. Davids (2009). Visitormanagementplan nationaal park Weerribben-Wieden. A&W-rapport 1146. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden. Kenniscentrum Recreatie, Den Haag.

Bijlagen

Bijlage 1

Schetsontwerp uitkijktoren de Driehoek

